THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאַל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST - Telephones: TRINITY 6830-6831
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.

די אַמעריקאַנער הילפס אָרגאַניזאַציעס און די אידען אין פּוילען

קיין צווייפעל ניט, אז עטוואָס מוז געטאָן ווערען צו ראַטעווען די אידען פון פּוילען.

די גאַנצע אידישע באַפעלקערונג אין פּוילען איז עקאָנאָמיש רואינים. דאָס, וואָס אין ראַטען־פאַרבאַנד איז געטאָן געוואָרען מיט אַזוי פיעל קרבנות מוז געטאָן ווערען אין פּוילען אויף אַ פרידליכען קאָנסטרוקטיוון אופן.

באַהאַלטען דעם קאָפּ אין זאַמד און ניט זעהן זאַכען אין זייער ריכטיגען קאָליר, ווי זיי דאַרפען געזעהן ווערען, וועט ניט העלפען. אַ פּראָבלעם קען געלייזט ווערען בלויז דאַן, ווען זי ווערט גענוי און ריכטיג אָפּגעשאַצט און באַגריפען.

דער גרעסטער טייל פון דער אידישער באַפעלקערונג אין ראַטען־פאַרבאַנד איז נאָך דער רוסישער רעוואָלוציע געבליבען דעקלאַסירט צו־ליעב דעם, וואָס די אידישע מערהייט איז ניט געווען קיין פּראָדוקטיווער אין פּוילען זין פון וואָרט. די בעלי מלאכות האָבען זיך מער אָדער ווייניגער דערנערט מיט דער הילף פון דער רעגיערונג. די איבערגיע פון אידישען פאַלק מיטן נאָר פאַרלוירען אַלעס וואָס זיי האָבען געהאַט, נאָר מען האָט נאָך ביי זיי צוגענומען דאָס רעכט אויף אַרבייט אום זיך דער־נערען.

עס איז געווען אַ שרעקליכע קאַטאַסטראָפע פאַר'ן רוסישען אידענטום. צו הילף די דאָזיגע דעקלאַסירטע איז דאַן געקומען די דזשאָינט דיסטריביוטשען קאָמיטע פון אַמעריקע. שפּעטער דער „אַגראָ־דזשאָינט", דער „אָרט", דער „אָיקאָר", דער „קאָמזעט", לאַנדסלייט הילפס אָרגאַניזאַציעס און צום סוף דער געזייג קאָמפּיין.

די דערמאָנטע און אַנדערע אָרגאַניזאַציעס האָבען אַלס זייער הויפּט ציעל, איבערצופלאַנצען דעם דעקלאַסירטען איד'ן אין ראַטען־פאַרבאַנד פון זיין אונבאַהאָלפענקייט און הילפלאָזיגקייט אין פּראָדוקטיווער באַשעפטיגונג, אבי דאָס לעבען צו דערהאַלטען.

אַ סך קרבנות זענען געפאַלען אין די צעהן יאָר פון דער דאָזיגער רעקאָנסטרוקציע. פון דער איבערפלאַנצונג, און נאָך היינט צו־טאָג איז די אַרבייט ניט פאַרענדיגט. אָבער מען מוז צוגעבען, אַז אַ סך אַרבייט איז אויפגעטאָן געוואָרען אויף דעם דאָזיגען געביט. אויב מען מוז אַזוי אַ מוזיזענטער און מוזיזענטער אידען אין ראַטען פאַרבאַנד זענען גערעטעוועט געוואָרען פון אונטערגאַנג, און הויפּטזעכלעך, זיי האָבען פאַר זיך אַ צוקונפט.

מיט דעם, וואָס די סאָוויעטען רעגיערונג האָט לעצטענס געגעבען דעם דעקלאַסירטען אַ מענשליכען סטאַטוס און געשטעלט אים ניט ווייט פון דעם אַרבייטער, איז ער געוואָרען אַ מענש מיט מענשען גלייך.

עס איז אמת, אַז עס איז נאָך איבערגעבליבען אַ סך אַרבייט צו טאָן אויף דעם געביט. אָבער די פּראָבלעם איז מער ווי האַלב געלייזט.

עס מוז צוגעגעבען ווערען, אַז אויב די הילפס אָרגאַניזאַציעס פון אַמעריקע און אַנדערע לענדער איז געלונגען צו העלפען דעם איד'ן אין רוס־לאַנד, איז עס געווען אַ דאַנק דעם, וואָס די סאָוויעטען רעגיערונג אַליין איז געווען פאַראינטערעסירט צו לעזען די פּראָבלעם. וועלכע האָט געהייסען דערקלאַסירטער איד, און האָט ניט ווייניג ביינגעטראָגען צו דעם דורך גע־בען לאַנד און געוויסע אינסטיטוציעס פאַר די אידען, וועלכע האָבען געוואָלט ווערען אַגריקולטוריסטן.

דער „אָרט" און פאָלקס געזייג קאָמפּיין האָבען פיעל אויפגעטאָן דורך באַזאָרגען קוסטאַרען און געוועזענע בעלי מלאכות בעלי בתים, וועל־כע ניט אַכטענדיג זייער איינענער אַרבייט, זענען געוואָרען דעקלאַסירט.

אין פּוילען איז יעצט די זעלבע לאַגע ווי אין ראַטען־פאַרבאַנד אין 1918.

דער איד אין פּוילען וועט פון איבעראַל אַרויסגעשטויסען. ער איז עקאָנאָמיש פאָלשטענדיג רואינירט אויף ביידע געביטען, סיי אויפ'ן געביט פון אַרבייט און סיי אויפ'ן געביט פון האַנדעל. דער אינטערעסייד פאַר'ן איד'ן פון פּוילען אין פאַרגלייך מיט דעם איד'ן פון ראַטען־פאַרבאַנד איז דער, וואָס דער אידישער אַרבייטער אין ראַטען־פאַרבאַנד האָט גלייך באַ־קומען אַ צוטריט צו דער רעגיערונג און באַקומען אַ פאַרצוג פאַר אַרבייט, און דאָס וואָס די רעגיערונג האָט גלייך ביז אַ געוויסען גראַד זיך גענומען זאָרגען פאַר'ן דעקלאַסירטען, ווערעדט אין פּוילען איז ניט נאָר, וואָס די רעגיערונג העלפט ניט קיינעם, שטויסט זי נאָך דעם איד'ן אַרויס סיי פון האַנדעל און סיי פון אַרבייט.

די הילפס אָרגאַניזאַציעס פון אַמעריקע און אַנדערע לענדער, וועלכע האָבען זיך מיט אַזאַ מסירת נפש אַריינגעוואָרפען אין דער אַרבייט פאַר די רואינירטע און דעקלאַסירטע אידען אין ראַטען־פאַרבאַנד, מוזען זיך נעמען צו דער אַרבייט אין פּוילען.

דערמיט וויל מיר ניט איבערלאָזען דעם איינדרוק, אַז די דערמאָנטע הילפס אָרגאַניזאַציעס האָבען ביז יעצט גאָר ניט געטאָן פאַר די אידען אין פּוילען. דאָס וואָלט געווען פאַלש. פון די ידיעות, וועלכע דער „אָרט" און דער „וויטאָס" פאַרעפענטליכען פון צייט צו צייט, איז צו זעהן, אַז זיי טוען דאָרטען אַ גרויסע מאָס אַרבייט. און ביז יעצט האָבען די הילפס אָרגאַניזאַציעס אויסגעגעבען מיליאָנען דאָלאַר, אַריינגערעכענט דעם פאַרבאַנד פון פּוילישע אידען אין אַמעריקע.

וואָס מיר מיינען צו זאָגען, אַז די גאַנצע פּראָבלעם "פּוילישער אי־דענטום" זאָל געגענומען ווערען פון אַלע הילפס אָרגאַניזאַציעס אויף דעם זעלבען אופן ווי עס איז גענומען געוואָרען די פּראָבלעם "דעקלאַסירטע אידען אין ראַטען־פאַרבאַנד".

אויפ'ן געביט פון האַנדעל זעהט זיך ניט קיין צוקונפט פאַר די אידען פון פּוילען. ניט אַכטענדיג ווי דער עקאָנאָמישער צושטאַנד זאָל זיך ניט ענדערען. אַלענפאַלס ניט אויף דעם מאַסשטאַב ווי ער איז אָנגעהויבען גע־וואָרען ביז דער מלחמה און אַ קורצע צייט נאָך דער מלחמה. אויב מען קען בכלל ריידען וועגען אַזאַ זאַך ווי אַ אידישע צוקונפט אין פּוילען, איז עס אויפ'ן געביט פון אַגריקולטור און אינדוסטריע.

אין די דאָזיגע טיילען דאַרף דער איד אין פּוילען איבערגעפאַלגאַנצט ווערען. דערביי איז נויטיג צו באַמערקען, אַז מיר מיינען אויך ניט די הילפס אָרגאַניזאַציעס זאָלען אויפגעגעבען אין גאַנצען די אַרבייט אין ראַטען־פאַרבאַנד און זיך אַריינוואַרפען אין פּוילען.

אין ראַטען־פאַרבאַנד איז שוין די אַרבייט גרינגער. שווערער איז זי אָבער אין פּוילען.

וואָס אין פּוילען זאָל ניט געשעהן אויפ'ן פאָליטישען פעלד אין דער נאָענטער אָדער אין דער ווייטער צוקונפט. דאַרף די דערפאַרונג פון ראַ־טען־פאַרבאַנד זיין אַ גוטע לעקציע. זאָל עס אפילו זיין, אַז אין פּוילען וועט קיינמאָל ניט זיין קיין פאָלשעוויסטישע איבערקערעניש. זאָל עס אפילו ניט זיין קיין סאָציאַליסטישע, איז די צוקונפט פון דעם איד'ן מיט אַ באַזיס אויפ'ן פעלד, אין פאַבריק, אָדער אין ווערקשטאַט, פאַר קיין פאַל אָבער ניט אין גאָס — ביים קראָם.

מער פון אַלע האָט זיך דער פאָלקס געזייג קאָמפּיין געדאַרפט אַריינ־וואַרפען אין דער אַרבייט. געפינען זיך דאָך אין פּוילען טויזענטער אידישע בעלי מלאכות, וועלכע וואָלטען אפילו היינט צו־טאָג געקענט פאַרדינען אויף אַ לעבען און וואָלטען ניט געטריבען אין זעלבסטמאָרד, ווען זיי וואָלטען געזייט געהאַט.

פריער אָדער שפּעטער וועלען די עקזיסטירענדע הילפס אָרגאַניזאַ־ציעס זיך מוזען אָפּגעבען מיט לעזען די פּראָבלעם און וואָס פריער אַלץ בעסער.

„פּיל" ד'אַנדרעאַ

פון יצחקי

פאַר וועמען, מיינט איהר, האָב איך היינט דעם גרעסטען דרך־ארץ און פאַר וועמען, מיינט איהר, בין איך היינט גרייט צו ציהען מיין הוט?

אויב איהר דענקט אַז דאָס איז פאַר דעם פּרעזידענט פון די פאַראייניגטע שטאַטען, מאַכט איהר אַ טעות. און אויב איהר דענקט, אַז עס איז פאַר דייטש־לאַנד'ס קאַנצלער דר. היינריך ברייניג, מאַכט איהר, מחילה, אויך דעם חשבון אהן דעם בעל־הבית.

וואָרום איך בין שטעדיג מיט דער מיינונג, אַז די דאָזיגע סאָרטען פיין־דערצויגענע, ציוויליד־מאַניריליך־מענשען, ענען קיינמאָל ניט ערליך און ניט אויפ־ריכטיג — אפילו צו זייערען אַן אייגע־נעם און אַ נאָהענטען פריינט.

און ווייסט איהר, וואו אמת'ע, ער־ליכע פריינטשאַפט און איבערגעבענהייט קאָן מען געפינען? — דוקא צווישען די הערינג־און־פאַטייטאָ־עלעמענטען.

זיי — די דאָזיגע מענשען, וועלכע זענען געקנאַטען פון פאַרגעבריטיגע מיט קליינען, זענען ניט מאַסקירט און דאַרי־בער האָב איך זיי ליעב. איך האָב זיי ליעב אפילו דאַמאָלסט ווען זיי זענען ברי־טאָל צו זייערען אַ שונא, ווארים עס איז שוין פיעל בעסער צו קומען צום שונא און זאָגען איהם מיט קלאָהרע ווערטער:

"זאָלסט וויסען, אַז דו ביזט מיין שונא און דאַריבער זאָלסטו זיך פאַר מיר היטען!" אנשטאַט צו אַרומטראָגען זיך מיט אַ זיידענעם פעלבענדעל און ריידען לאָריץ־זיסע ווערטער סאַי צום שונא און סאַי צום פריינט, אויף וואָס יענע זענען אַזוי פעהיג און צוליעב וואָס איך קאָן זיי ניט פאַרטראָגען.

* * *

פּיל ד'אַנדרעאַ איז אַ נאָמען פון אַן איטאַליענער.

איך בין זיכער, אַז איהר האָט דעם דאָזיגען נאָמען קיינמאָל ניט געהערט, ווייל ערשטענס זענען איהר קיינמאָל ניט געקומען אין קאָנטאַקט מיט דעם דאָזיגען איטאַליענער און צווייטענס האָט ער אַביסעלע אַ פאַרפלעקטען יחוס וואָס וועט איהם זיכער שאַדען צום שדוך...

"פּיל" וואוינט אין שיקאַגאָ און ער איז דער פּרעזעניליכער לייב־וועכטער פון אַל. קאַפּאָנע, דער באַרימטער אונטערוועלט קעניג, וועלכער ווערט איצט געשטעלט אויף אַ קלאָגע פאַר עסען ביינעל אהן אַ "המוציא".

דאָס גאַנצע לעבען זיינס האָט "פּיל", ווי אַ געטרייער וועכטער, פאַרטיידיגט דאָס לעבען פון זיין פריינט. דאָס גאַנצע לעבען זיינס, האָט ער ווי אַ שאָטען נאָכ־געפאָלגט קאַפּאָנע'ן, פון־טרוים, וואו ער איז גענאַנגען. מיט אַ געלאַדענעם רע־וואָלווער איסטער ביי זיך איז ער צו יעדער צייט געשטאַנען גרייט צו באַשיצען מיט זיין איינענעם קערפּער, זיין פריינט און חבר און ווען ער איז לעצטענס געקומען אין גערעכטס־זאַל אויך מיט'ן זעלבען רע־וואָלווער, איז ער אַרעסטירט געוואָרען און ער וועט וואַרשיינליך קריגען אַ גאַנץ האַרבע שטראָף.

האָב איך געליענען די דאָזיגע נייעס און אין נעדאַנק איז מיר אַרויסגעשוואָר־מען די פראַגע: — "אויב צווישען דער אינטעליגענץ — אָט יענע ווייסע־קאָלנער עלעמענטען — קאָן מען אויך געפינען אַזאַ איבערגעגעבענעם חבר ווי צווישען די "רויע" עלעמענטען?" איך האָב זיך גע־פרעגט "צי איז די אַריסטאָקראַטיע אויך פעהיג צו זיין אַזוי ערליך צו אַ פריינט אָדער אַ נאָהענטען, אָדער ניט?"

און איך בין געקומען צום שלום, אַז "ניט!"

* * *

מיין פּרעזענליכע דערפאַרונג האָט מיר געגעבען דאָס רעכט צו קומען צו דעם אַזיגען שלום. איך האָב געזעהן, אַז אין יענע קרייזען וואו מען געהט אויף די שפּיץ פינגער און וואו מען שמייכעלט צו אייך אַזוי האַרציג, בעת מען שפּאַצירט מיט אייך געאַרמט — דוקא דאָרט מאָרט איהר זיי נאַרנים געטרויען, ווייל דער אַזיגער האַרציגער שמייכעלע איז איי־גענליך אַ קינסטליך־אויסגעפּורעמטער און ער פאַרדעקט בלויז די פאָלשע גע־פיהלען, וועלכע זענען באַהאַלטען אינווייניג, בעת צווישען דעם "עמד" — די פשוט'ע פאַרגרעבטע מאַסע, איינשיסען־דיג אפילו דעם איבערגעגעבענעם, גע־טרייען חבר "פּיל" ד'אַנדרעאַ — קאָנט איהר געפינען אַ גראָבע פריינטשאַפט, אָבער דערפאַר אַן ערליכע און אַן אויפ־ריכטיגע.

איך בין זיך מודה, אַז איך שעהם זיך ניט צו אויסדריקען מיין פולסטע אַכטונג צו "פּיל'ן", טראָץ דעם, וואָס איך וויים, אַז ער איז אַן אונטערוועלט־מענש. איך שעהם זיך ניט מיט איהם דער־פאַר, ווייל איך וויים, אַז ער איז אַ פראָדוקט פון אַ פאַרפעסטערטער סביבה און הויפּטזעכליך איז ער — פונקט ווי די מערסטע אַנדערע פון זיין גלייכען — אַ קרבן פון אַ דענענערירטער, פאַלשער און פאַרגיפטעטער סיסטעם.

מיט זיין וואונדערבאַרען כאַראַקטער און מוסטערהאַפטער נעטרישאַפט וואָלט "פּיל" זיכער געקאָנט אויסוואַקסען אונ־טער אַנדערע באַדינגונגען, אַ נוצליכער מענש פאַר דער וועלט און אַ ווערטפולער בירגער פאַר זיין לאַנד. דאַריבער באַ־שולדיג איך איצט ניט איהם, נאָר די נעזעלשאַפט פאַר דעם פאָלשען וועג, צו וועלכען ער איז געטריבען געוואָרען.

וואָס הערט זיך מיטן נאָדען פון מפרץ־חיפה?

(פון אונזער ספּעציעלען קאָרעספּאָנדענט)
י. ל. וואהלמאַן (תל אביב)

ווען איך בין מיט עטליכע וואָכען צוריק געווען אין אייראָפּאַ, האָבען זיך צו מיר געווענדעט פיעל מענשען מיט אַנפראַגען מכח דעם באָדען פון מפרץ־חיפה. הונדערטער אידען האָבען מיט אָהרען צוריק אינוועסטירט דאָרטען געל־דער. מען האָט זיך אָפּגעשפּאָרט דעם ביי־סען פון מויל, און מען האָט זיך איינ־געקויפט דאָרטען באָדען, און איצטער ווילען זיי וויסען ווי עס האַלט דאָרטען דער מצב.

דער באָדען פון מפרץ חיפה איז דער לאַנגער און שמאָלער פּאַס ערד צווישען חיפה און עכו, לענג אויס דעם יס־בערעג. דער באָדען איז פעט און אויסערגעוועהנ־ליך רייך אין וואַסער, און איז אויבער־הויפּט זעהר ענטשפּרעכענד פאַר פּרדסים. אַרום און אַרום איז דאָרטען פאַראַן אכט און פערציג טויזענט דונאַם (אַ חוץ די 12 טויזענט דונאַם יס־אַזמדען וואָס געפינען זיך אין אַ האַלב רונדער לינגע לענג אויס דעם יס, און זיי געהערען צו דער רעגיע־רונג). פון די דאָזיגע 48 טויזענט דונאַם האָט דער קרן הקימת באַלד אַן אָנהויב נעהאַט אָפּגעקויפט צוועלף טויזענט דו־נאַם און די איבערגיע 36 טויזענט האָט נעהאַט אָפּגעקויפט די נעזעלשאַפט "חברה להכשרת מפרץ חיפה".

די "חברה להכשרת מפרץ חיפה" איז בעשטאַנען פון די בעקאַנטע באָדען גע־זעלשאַפטען "קהלות ציון", "משק" און נאָך אַנדערע פּריוואַטע באָדען־סוחרים. זיי האָבען בעוויזען אַדורכצופיהרען דאָר־טען אַ רעגיערונג האָט גענעבען איהרע אַרעסקאַנטען פון עכו צום מאַכען דאָרט דעם כביש.

די נעזעלשאַפט 'חברה להכשרת מפרץ חיפה" האָט שוין נעהאַט פאַרצע־לירט דעם באָדען אויף עטליכע בעזונדערע זאָנעס, און האָט זאָנאַר שוין בעוויזען צו פאַרקויפען אַ שטח באָדען פון נאָהענט־ניין טויזענט דונאַם אויף קליינע פאַר־צעלען, צו פאַרשיידענע גרופּעס און יחידים. מען האָט דאַמאָלס אָנגעהויבען צו מאַכען אַלע פאַרבערייטונגען, אַז די באָדען־קויפער זאָלען קענען קומען צופאַ־הען און זיך באַזעצען אויף זייערע נחלאות.

ווי בעקאַנט האָט דעמאָלט אויסגע־בראָכען דער בעקאַנטער קריזיס פון נאָך דער "פיערטער עליה". אין פּוילען גופא, פון וואַנען עס האָבען זיך רעקרוטירט די מעהרהייט פון די באָדען־קויפער, איז גע־וואָרען דאַמאָלט זעהר שלעכט, און אויך אין ארץ ישראל איז געוואָרען אַ מורא־דיגער קרזיס. דערצו נאָך איז דאַמאָלט נאָר וואָס געוואָרען פּובליקירט די גזרה נעגען די עולים־קאַפּיטאַליסטען. הכלל, מען האָט געמיינט אַז אַלץ געהט אונ־טער...

די נעזעלשאַפט "חברה להכשרת מפרץ חיפה", איז צוליעב'ן קריזיס געבליבען זעהר פאַרענגט אין געלד, און ניט נאָר וואָס זי האָט אָפּגעשטעלט יעדע וויטערע טעטיגקייט, נאָר זיי האָבען אויך ניט גע־האַט קיין מעגליכקייט צו צאָהלען דאָס רעשט געלד צו דער קניה. און עס האָט ערנסט געדראָהט דאָס די פריהער איינ־געצאָהלטע געלדער זאָלען פאַרפאַלען וועג־אַמאָל צוריק אַריינגלייטשען פון אידישע הענט און זאָל צוריק געהן צו די אַראַבער.

דעמאָלסט איז געקומען צו הילף די "פאַלעסטיין קאָלאָניזאַציע קאָרפּאָראַי־שאַן", אָדער ווי זי ווערט איינפאַך אָנגע־רופען — "די וואַרבורג פּלעקסנער" גרופּע פון אַמעריקע. זיי האָבען אָפּגעראַטעוועט די לאַגע. קודם כל האָבען זיי מיטגעהאַלט־טען, אַז דאָס איז דער עיקר, אין דעם זכות פון די שמאָטעס קען ער אויף זיך איבערטראָגען דעם עול פון די חובות, וואָס קומט איהם פון שטעדטעל, צווישען וועלכע אויך אַזוינע, וואָס ער האָט שוין לאַנג "אויפ'ן קוימען" פאַרשריבען.

אָט אַזוי לעבט זיך יאַנקעל דער קאָ־מיניאַר אַ צייט מיט יאָהרען און קיינער האָט איהם ניט געזעהן און ניט געהערט זיך מתעסק זיין אין קהל'שע ענינים, ביז... ויהי היום... און קיינער ווייסט ניט ווי אַזוי, וואָס און ווען דאָס איז גע־שעהן, און יאַנקעל דער שמאָטניק ווערט דער העלד פון שמחת תורה, ווען אַלע אין שטעדטעל שענקען איהם די נעהערינע אויפמערקזאַמקייט. די נעהערינע הילף אין זיין מיסיע צו באַזאָרגען די אַרימע אַלמנות אין בכלל נויט־באַדערפטיגע מיט ברויט און אַן שאַר ירקות אויף פיעל טעג.

נעהט זיך אַזוי אַזוי אַרויס יאַנקעל פון זיין שטוב מיט לייד־יגע זעק אַ סך און ניט דעם ערשטען געשריי: "צאַן קדשים!" באַלד ווערט אַרום איהם גע־שאַפען אַ גאַנצע כאַליאַסטרע פון חברה'ניקעס, קליינווארב, וואָס עטפּערען איהם פרעהלאַך: "מע, מע!" און די אַרבייט פאַנגט זיך אָן. פון אַלע הייזער טראָגט מען אַנטקעגען, ווער אַ חלה, ווער אַ ברויט, ווער אַ פּאָר קאַרטאָפעל, ציבע־לעס, פּאַסאָלעס. די זעק ווערען פול, ווע־רען איבערגעפּעקעלט צו דער הויפּט קוואַר, לייד־יגע זעק זענען שוין גרייט. ווידער "צאַן־קדשים", ווידער פרעהלאַכע. הילכיגע געזאַנגען פון די קליינע קינדער־ראָד, אַן אָנזאָג, דאָס יאַנקעל קומט אָן מיט זיין אַרמיי.

ער טרייבט ניט אָפּ פון זיך קיין איינציגען קינד. אַדרבא, וואָס מעהר עולם אַלץ גרעסער איז די שמחה. און די זעק ווערען ווידער אָנגעפילט מיט אַלדאָס־טוטס. יאַנקעל ווערט ניט מיעד אַן זיין הייליגער אַרבייט. לאָזט ניט דורך קיין איינציגע אידישע הויז. אָט האָט ער שוין דורכגעמאַכט אַ פּאָר נאַסען. און אַ נייער געזאַנג, וואָס פאַרהיבט די נאָס פון אַן אַנדער זייט לאָזט זיך הערען:

"די ערשטע מעלה, די ערשטע מעלה — אום אַבי חומה, די אַנדערע מעלה"... פון וואַנען קומען אָן אָט די אידישע זיסע קולות? וואַר איז דאָס? וויסען איהם אויך אַלע אין שטעדטעל. דאָס איז יעקב־דוד דער מלמד, וועלכער ציהט נאָך דער אַזיגער אַלמנה, אַזוי אַזוי אַרויס אויפ'ן אויוועג — דאָס האָט ער באַקומען פון זיין אַנדער תורה אָדער מלאכה ניט געלערענט.

דער חדר, וואו יאַנקעל האָט באַ־זוכט אין זיינע קינדער־יאָהרען פאַר אַ קורצער צייט, האָט איהם ניט גענעבען גענוג צו וויסען וואו אַ "הודו" און אַ "ברוך שאמר" געפינט זיך. קוים אַ "ברכו" און "קדושה" דורכגעקראַצט. און דאָס אויך האָט ער מעהר צו פאַרדאַנקען דעם חזן, וועמען ער האָט די זכיה געהאַט צו הערען נאָר שבת אין יום טוב, ווייל אַ נאַנצע וואָך דאַרף ער דאָך זיין אַרבייט טאָן ווען דאָס שטעדטעל שלאָפט נאָך, איידער די בעל הבית'טע נעהמט וואַר־מעס קאָכען.

"דערצו־דאַרף ער אויך "באַדינען" די רייכע גוים אין די דערפער, וואו ער פלעגט שוין, אַגב, אויך צונויפקלייבען אָדער אויפסופּען אַלטע שמאַטעס, פאַר וואָס ער האָט אויך אַבקומען נאָך אַ גאָ־מען 'שמאַטניק'".

אָבער דער נאָמען האָט איהם ווינציג געקומערט. ערשטענס, איז ער דאָך שוין סאַי ווי אויסגעשאַמירט פון אַמאָזע, וועט צו קומען נאָך אַביסעל בלאָטע פון די שמאַטעס. צווייטענס, איז ער דאָך אַ סוחר געוואָרען, פיהרט זיין סחורה אויף זיין איינעם פערד און וועגעלע צו דער גרויסער שטאָדט. פון וואַנען זיינע שמאַ־טעס ווערען אַרויסגעפיהרט מיט דער איי־זענבאַהן צו די פאַבריקען. דריי־טענס, אַן דאָס איז דער עיקר, אין דעם זכות פון די שמאַטעס קען ער אויף זיך איבערטראָגען דעם עול פון די חובות, וואָס קומט איהם פון שטעדטעל. צווישען וועלכע אויך אַזוינע, וואָס ער האָט שוין לאַנג "אויפ'ן קוימען" פאַרשריבען.

אָט אַזוי לעבט זיך יאַנקעל דער קאָ־מיניאַר אַ צייט מיט יאָהרען און קיינער האָט איהם ניט געזעהן און ניט געהערט זיך מתעסק זיין אין קהל'שע ענינים, ביז... ויהי היום... און קיינער ווייסט ניט ווי אַזוי, וואָס און ווען דאָס איז גע־שעהן, און יאַנקעל דער שמאַטניק ווערט דער העלד פון שמחת תורה, ווען אַלע אין שטעדטעל שענקען איהם די נעהערינע אויפמערקזאַמקייט. די נעהערינע הילף אין זיין מיסיע צו באַזאָרגען די אַרימע אַלמנות אין בכלל נויט־באַדערפטיגע מיט ברויט און שאַר ירקות אויף פיעל טעג.

נעהט זיך אַזוי אַזוי אַרויס יאַנקעל פון זיין שטוב מיט לייד־יגע זעק אַ סך און ניט דעם ערשטען געשריי: "צאַן קדשים!" באַלד ווערט אַרום איהם גע־שאַפען אַ גאַנצע כאַליאַסטרע פון יאַנקעל'ס חברה'ניקעס, קליינווארב, וואָס עטפּערען איהם פרעהלאַך: "מע, מע!" און די אַרבייט פאַנגט זיך אָן. פון אַלע הייזער טראָגט מען אַנטקעגען, ווער אַ חלה, ווער אַ ברויט, ווער אַ פּאָר קאַרטאָפעל, ציבע־לעס, פּאַסאָלעס. די זעק ווערען פול, ווע־רען איבערגעפּעקעלט צו דער הויפּט קוואַר, לייד־יגע זעק זענען שוין גרייט. ווידער "צאַן־קדשים", ווידער פרעהלאַכע. הילכיגע געזאַנגען פון די קליינע קינדער־ראָד, אַן אָנזאָג, דאָס יאַנקעל קומט אָן מיט זיין אַרמיי.

ער טרייבט ניט אָפּ פון זיך קיין איינציגען קינד. אַדרבא, וואָס מעהר עולם אַלץ גרעסער איז די שמחה. און די זעק ווערען ווידער אָנגעפילט מיט אַלדאָס־טוטס. יאַנקעל ווערט ניט מיעד אַן זיין הייליגער אַרבייט. לאָזט ניט דורך קיין איינציגע אידישע הויז. אָט האָט ער שוין דורכגעמאַכט אַ פּאָר נאַסען. און אַ נייער געזאַנג, וואָס פאַרהיבט די נאָס פון אַן אַנדער זייט לאָזט זיך הערען:

"די ערשטע מעלה, די ערשטע מעלה — אום אַבי חומה, די אַנדערע מעלה"... פון וואַנען קומען אָן אָט די אידישע זיסע קולות? וואַר איז דאָס? וויסען איהם אויך אַלע אין שטעדטעל. דאָס איז יעקב־דוד דער מלמד, וועלכער ציהט נאָך דער אַזיגער אַלמנה, אַזוי אַזוי אַרויס אויפ'ן אויוועג — דאָס האָט ער באַקומען פון זיין אַנדער תורה אָדער מלאכה ניט געלערענט.

דער חדר, וואו יאַנקעל האָט באַ־זוכט אין זיינע קינדער־יאָהרען פאַר אַ קורצער צייט, האָט איהם ניט גענעבען גענוג צו וויסען וואו אַ "הודו" און אַ "ברוך שאמר" געפינט זיך. קוים אַ "ברכו" און "קדושה" דורכגעקראַצט. און דאָס אויך האָט ער מעהר צו פאַרדאַנקען דעם חזן, וועמען ער האָט די זכיה געהאַט צו הערען נאָר שבת אין יום טוב, ווייל אַ נאַנצע וואָך דאַרף ער דאָך זיין אַרבייט טאָן ווען דאָס שטעדטעל שלאָפט נאָך, איידער די בעל הבית'טע נעהמט וואַר־מעס קאָכען.

"דערצו־דאַרף ער אויך "באַדינען" די רייכע גוים אין די דערפער, וואו ער פלעגט שוין, אַגב, אויך צונויפקלייבען אָדער אויפסופּען אַלטע שמאַטעס, פאַר וואָס ער האָט אויך אַבקומען נאָך אַ גאָ־מען 'שמאַטניק'".

אָבער דער נאָמען האָט איהם ווינציג געקומערט. ערשטענס, איז ער דאָך שוין סאַי ווי אויסגעשאַמירט פון אַמאָזע, וועט צו קומען נאָך אַביסעל בלאָטע פון די שמאַטעס. צווייטענס, איז ער דאָך אַ סוחר געוואָרען, פיהרט זיין סחורה אויף זיין איינעם פערד און וועגעלע צו דער גרויסער שטאָדט. פון וואַנען זיינע שמאַ־טעס ווערען אַרויסגעפיהרט מיט דער איי־זענבאַהן צו די פאַבריקען. דריי־טענס, אַן דאָס איז דער עיקר, אין דעם זכות פון די שמאַטעס קען ער אויף זיך איבערטראָגען דעם עול פון די חובות, וואָס קומט איהם פון שטעדטעל, צווישען וועלכע אויך אַזוינע, וואָס ער האָט שוין לאַנג "אויפ'ן קוימען" פאַרשריבען.

אָט אַזוי לעבט זיך יאַנקעל דער קאָ־מיניאַר אַ צייט מיט יאָהרען און קיינער האָט איהם ניט געזעהן און ניט געהערט זיך מתעסק זיין אין קהל'שע ענינים, ביז... ויהי היום... און קיינער ווייסט ניט ווי אַזוי, וואָס און ווען דאָס איז גע־שעהן, און יאַנקעל דער שמאַטניק ווערט דער העלד פון שמחת תורה, ווען אַלע אין שטעדטעל שענקען איהם די נעהערינע אויפמערקזאַמקייט. די נעהערינע הילף אין זיין מיסיע צו באַזאָרגען די אַרימע אַלמנות אין בכלל נויט־באַדערפטיגע מיט ברויט און שאַר ירקות אויף פיעל טעג.

נעהט זיך אַזוי אַזוי אַרויס יאַנקעל פון זיין שטוב מיט לייד־יגע זעק אַ סך און ניט דעם ערשטען געשריי: "צאַן קדשים!" באַלד ווערט אַרום איהם געשאַפען אַ גאַנצע כאַליאַסטרע פון יאַנקעל'ס חברה'ניקעס, קליינווארב, וואָס עטפּערען איהם פרעהלאַך: "מע, מע!" און די אַרבייט פאַנגט זיך אָן. פון אַלע הייזער טראָגט מען אַנטקעגען, ווער אַ חלה, ווער אַ ברויט, ווער אַ פּאָר קאַרטאָפעל, ציבע־לעס, פּאַסאָלעס. די זעק ווערען פול, ווע־רען איבערגעפּעקעלט צו דער הויפּט קוואַר, לייד־יגע זעק זענען שוין גרייט. ווידער "צאַן־קדשים", ווידער פרעהלאַכע. הילכיגע געזאַנגען פון די קליינע קינדער־ראָד, אַן אָנזאָג, דאָס יאַנקעל קומט אָן מיט זיין אַרמיי.

ער טרייבט ניט אָפּ פון זיך קיין איינציגען קינד. אַדרבא, וואָס מעהר עולם אַלץ גרעסער איז די שמחה. און די זעק ווערען ווידער אָנגעפילט מיט אַלדאָס־טוטס. יאַנקעל ווערט ניט מיעד אַן זיין הייליגער אַרבייט. לאָזט ניט דורך קיין איינציגע אידישע הויז. אָט האָט ער שוין דורכגעמאַכט אַ פּאָר נאַסען. און אַ נייער געזאַנג, וואָס פאַרהיבט די נאָס פון אַן אַנדער זייט לאָזט זיך הערען:

"די ערשטע מעלה, די ערשטע מעלה — אום אַבי חומה, די אַנדערע מעלה"... פון וואַנען קומען אָן אָט די אידישע זיסע קולות? וואַר איז דאָס? וויסען איהם אויך אַלע אין שטעדטעל. דאָס איז יעקב־דוד דער מלמד, וועלכער ציהט נאָך דער אַזיגער אַלמנה, אַזוי אַזוי אַרויס אויפ'ן אויוועג — דאָס האָט ער באַקומען פון זיין אַנדער תורה אָדער מלאכה ניט געלערענט.

דער חדר, וואו יאַנקעל האָט באַ־זוכט אין זיינע קינדער־יאָהרען פאַר אַ קורצער צייט, האָט איהם ניט גענעבען גענוג צו וויסען וואו אַ "הודו" און אַ "ברוך שאמר" געפינט זיך. קוים אַ "ברכו" און "קדושה" דורכגעקראַצט. און דאָס אויך האָט ער מעהר צו פאַרדאַנקען דעם חזן, וועמען ער האָט די זכיה געהאַט צו הערען נאָר שבת אין יום טוב, ווייל אַ נאַנצע וואָך דאַרף ער דאָך זיין אַרבייט טאָן ווען דאָס שטעדטעל שלאָפט נאָך, איידער די בעל הבית'טע נעהמט וואַר־מעס קאָכען.

"דערצו־דאַרף ער אויך "באַדינען" די רייכע גוים אין די דערפער, וואו ער פלעגט שוין, אַגב, אויך צונויפקלייבען אָדער אויפסופּען אַלטע שמאַטעס, פאַר וואָס ער האָט אויך אַבקומען נאָך אַ גאָ־מען 'שמאַטניק'".

אָבער דער נאָמען האָט איהם ווינציג געקומערט. ערשטענס, איז ער דאָך שוין סאַי ווי אויסגעשאַמירט פון אַמאָזע, וועט צו קומען נאָך אַביסעל בלאָטע פון די שמאַטעס. צווייטענס, איז ער דאָך אַ סוחר געוואָרען, פיהרט זיין סחורה אויף זיין איינעם פערד און וועגעלע צו דער גרויסער שטאָדט. פון וואַנען זיינע שמאַ־טעס ווערען אַרויסגעפיהרט מיט דער איי־זענבאַהן צו די פאַבריקען. דריי־טענס, אַן דאָס איז דער עיקר, אין דעם זכות פון די שמאַטעס קען ער אויף זיך איבערטראָגען דעם עול פון די חובות, וואָס קומט איהם פון שטעדטעל, צווישען וועלכע אויך אַזוינע, וואָס ער האָט שוין לאַנג "אויפ'ן קוימען" פאַרשריבען.